

A *Képek sorsa, emberek sorsa* fejezetben ismerhetjük meg teljes egészében Kalapis sokoldalúságát. A *Karácsey Fedorról* (1787–1859), a tisztról, az íróról, a festőről szóló írás nagy hiányt pótol, érdekes életrajzot nyújt, a szerzőről viszont sokoldalú informáltságot és nemes kíváncsiságot bizonyít. Briliáns illusztrációt ad Csók István Thámár című festményéről, bizonyítva kutatói lelkesedését, míg az *Egy korai Czóbel-rajz története*, amellyel hogy Csók opusának kutatói számára jelentős forrásmű, megrázó dokumentuma a vajdasági történelem egy szakaszának is. A *Perecsány* története pedig „csak” egyike a képek utóéletével foglalkozó sok írásnak, amelyek a maguk módján magyarázatot adnak arra, miért is végzi Kalapis ezt a csöppet sem könnyű és kényelmes munkát. Az utóélet-gyöngyszemek sorába tartozik Sáfrány Imre „párizsi múzsájá”-nak bemutatása is.

Meleg hangú, emberi együttérzéssel írt esszével, A sorsüldözött Farkas Béla cíművel zárja Kalapis a kötetet. (Farkas pasztelleje díszíti a szép könyv borítóját!) Ismét csak ezt írhatom: sok érdekes adat, érzékkel adagolt idő- és térbeli hangulatrajz, a téma iránti nagyfokú vonzódás és nagy emberismeret jellemzi Kalapis írásait. Esszéi nemcsak krónikái a bácskai és bánáti képzőművészeti eseményeknek. De nem is csupán egy amatőr okvetetlenkedése a művészeti kritika elégtelenül elsajátított tudományában. Kalapist a festőig és a fontos adatokig elvezető útján nagy türelme, tudása, egyéni alkotói vénája és különleges tehetsége kíséri. Minden írása izgalmas, olvasmányos, az elveszett vagy nehezen hozzáférhető láncszem-tények gazdag adattára tárul elénk, a szakértőknek is segítséget nyújt évtizedek vagy egész évszázad porával belepert életművek értelmezésében. A *Festők nyomában* című kötet alapvető forrásműve lesz az oly régóta tervbe vett, de csak majdan megírandó vajdasági művészettörténet megalkotóinak.

Sáfrány Imre pontosan tudta, hogy meg kell festenie Kalapis Zoltán portróját – a fül-szöveg mellett látható! –, aki majd őt és a hozzá hasonlókat megmenti a feledéstől.

Bela DURANCI

RAJSLI Emese fordítása

EMBER A TERMÉSZETBEN

Földi László: *Az orgonák völgyében*. Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza, 1990

A könyv címe – *Az orgonák völgyében* – kissé félrevezető: idilli, puha és illatos történeteket ígér. Holott Földi László három fejezetbe – Fekete hegyek, Sebágy, Romantikus párhuzamok – sorolt tizenkét novellája kérges embersorsokról, rideg élethelyzetekről vall, oldott stílusban, meseszerűen, pontosabban a szóbeli elbeszélés közvetlenségével, de pontos, igényes, sőt művés fogalmazásban. És ezzel már félreérthetetlenül ki is mondtuk: jó, minden mércét kielégítő, próbát kiálló irodalom ez a kis kötet. Földi Lászlónak ugyanis vannak történetei, és ezeket el tudja mondani, van szeme, és tud írni, van stílusa. Író. Hogy az emberi helyzetek és sorsok felismerésében mennyire van segítségére az a tény, hogy Földi László színész, akinek az a hivatása és feladata, hogy a mások által kitalált emberi szituációkba kerül különböző emberi sorsokat megjelenítse,

hogy estéről estére más-más emberek bőrében lépjen elénk, érzéseit, lelkét mutassa meg, ábrázolja hitelesen, azt nemcsak nehéz megállapítani, hanem felesleges is, még ha alkotáslélektani szempontból biztos belejátszik is a színészet az írószágba. Kevésbé melőzhető azonban az a tény, hogy Földi László szenvedélyes vadász, amint erről novellái tanúskodnak, árulkodnak. Természetesen attól, hogy vadász, még senki sem lesz eleve jó író, de kétségtelenül hozzásegíti, hogy élményei, ergo sajátos történetei legyenek, akárcsak ahhoz, hogy novelláinak alakjait abban a közegben mutassa be, amely nélkül az ember élete szegényebb, sőt elképzelhetetlen: a természetben, hegyek és völgyek, növények és állatok ismerős és mégis titokzatos világában.

A kötet legtöbb írása vadászattal kapcsolatos, *Az orgonák völgyében* mégsem vadász-könyv, hagyományos értelemben vett vadásznovellák gyűjteménye, hanem a természettel összefonódó emborsorsok novellisztikus ábrázolása. Ennek bizonyítékául nemcsak az szolgálhat, hogy minden novella színhelye a természet, hanem még inkább az a következetesség és írói lelemény, keresetlenség, ahogy képeit és hasonlatait Földi a természetből veszi. Milyen a „férfi hangja”, ha „tompán és hidegen” szól? Olyan, „mint a jégroppanás”. Hogy jön el az este, ha észre sem vesszük? „... mint egy pihetoll, oly könnyedén ér földet”. Hogy török kezünkben a vaddisznókolbász? „Hangos pattanásokkal, mint léptünk alatt a száraz ág.” Mi jut az író eszébe, ha a töltésen megállva végigpillant a „kukoricatarlókon meg a szántásokon”, ahol „százával voltak a varjak”? Hogy ez a kép olyan, „mint pitén a mák”. Ha a „Hold karéja világít a kopasz ágak között”, akkor ez olyan, mint amikor „egy szelet sárgadinnye édes leve lecsorog a fák kérges törzsén”. Milyen a hároméves selejtbak satnyára sikeredett agancsszára? Olyan, mint „egy felmerevő gyermekfütyi”. A távolban haladó, kivilágított vonat kapaszkodása a domboldalra olyan, mint amikor tökre araszol a hernyó. Ha valaki lesül a tengeri napon, akkor bordái olyan rózsaszínűek, „mint a sózott lazacszeletek”. A gyermeke eltűnése miatt szenvedő anya öngyilkosságát ekképpen írja le Földi László: „Az ebédet még kiszedte a tányérokba, amíg hült a leves, kiment hátra az udvarra, és két perc múlva ott himbálózott a körtefán, éppen amikor a delet harangozták. A gazdátlanul maradt tál levessel az ő teste is kihült”.

Nemcsak a nyelvi kifejezőerő példajaként emeltem ki az utolsó idézetet, azért is, hogy éreztessem: Földi László nemcsak szépen ír, hanem fontos emberi tartalmakat közvetít, hangulatot teremt, és súlyos emberi történeteket mond el félelemről, túlzott magabiztosságról, embert pusztító természetről, féltékenységről, életveszélyes fürdési kalandról, magányába roskadt emberről, az életről, a mindennapokról.

Előre is érett, tartalmas, szép könyv *Az orgonák völgyében*.

G. L.

EGY NOVELLAÍRÓ JÓ PILLANATAIBÓL

Hogya György: *Metszéspont*. Madách Könyvkiadó, Pozsony, 1989

Az „új novella” legújabb kísérlete követhető nyomon Hogya György csehszlovákiai magyar író kötetében. A hagyományos elemek fölfrissítése és újragyúrása nemcsak